

ION DUMITRIU

PELERIN LA SHIVA

SHAMBALA
2016

Tehnoredactare: Antonin Brînzea, Cristian Rădulescu
Corectură text: Mirona Farcași, Julieta Teodorescu, Iulian Popa
Copertă: Diana Vatcu, Gabriela Popa

Copyright © 2016, Editura SHAMBALA
www.editurashambala.ro

Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate editurii.
ISBN 978-606-918-008-2

Tipărit la:

GANESHA
PUBLISHING HOUSE
design | machetare | tipar | promoționale
Tel: 021-423.20.58 ▪ 0754.035.732
www.ganesa.ro

CUPRINS

Capitolul 1 – CINE EȘTI TU, INDIA?	
Feerie și adevăr	5
Capitolul 2 – NUDA	
<i>Made in India: curry and sari</i>	11
Magia străzii	17
Ce rezultă din dragostea unui tamil cu o albă	21
Fericirea se ia din lumina ochilor.....	24
Dante-plagiatorul	28
Capitolul 3 – RĂDĂCINA ASIEI	
De mii de milioane de ani	33
Soarele și Luna se întâlnesc în aprilie.....	35
Bananul, jallikattu... pongalul.....	38
Capitolul 4 – GLORIAE TEMPUS	
Și a fost ziua a opta: Gandhi	46
<i>Tempora sic fuerint</i>	51
Arikamedu și Virampatnam, extreme ale istoriei	53
În Noul Bretagne	60
Capitolul 5 – MAIESTATEA-SA, CUVÂNTUL	
<i>Aum</i>	62
Cu dalta lui Brâncuși și ochiul lui <i>Shiva</i>	67
Matematica și ștafeta cuvântului	74
Să-ți cânti cântecul tău!.....	77
Capitolul 6 – TINEREȚEA BĂTRÂNEI BAIADERE	
Rugă la o mie de coloane	82
<i>Motus – semina rerum</i>	86
Intermezzo laic.....	90
Alertă divină.....	93
Laudă dansului	95
Secvențe-n dans și... dansul secvențelor.....	97
Capitolul 7 – BRAHMA ȘI ROZA VÂNTURILOR	
Doi valahi la picioarele lui <i>Shiva</i>	101
În jungla zeilor	111
Închinu-mă ție, Shri Vacă!.....	117
Pasul inițierii	20
Bhikkhu, Radha și Mimoza.....	124
Capitolul 8 – YOGA, RUGĂCIUNE DE PIATRĂ	
<i>Se non è vero</i>	132
Capitolul 9 – TORENTUL TĂLPILOR GOALE	
Pondichéry, 21 ianuarie 1968	152
Ultima însemnare de drum pe pământul tamililor.....	153
GLOSAR DE TERMENI	154

CÂTEVA DATE BIOGRAFICE DESPRE AUTOR

Ion Dumitriu-Snagov, (n. 19 august 1927, Snagov — m. 26 martie 2001, București) a fost un istoric român. El a fost elev al Colegiului Național Sfântul Sava din București și student al Facultății de Medicină din Cluj și a optat pentru o cercetare științifică în domeniul istoriei, susținându-și licența la Facultatea de Filologie din Universitatea București cu tema *Roma și Luminile culturii romane în documentele de arhivă din secolul al XVIII-lea*.

Din anul 1967, el a desfășurat o susținută activitate de studiu în țară, împletită cu numeroase documentări științifice în India (ca invitat al Guvernului Indiei), Australia și Europa, valorificate în multe articole, conferințe, studii și volume.

Ca bursier al Universității Pontificale *Gregoriana* din Roma, Ion Dumitriu-Snagov a obținut titlul de doctor în istorie cu lucrarea *Le Saint-Siege et la Roumanie moderne 1850-1866 (Sfântul Scaun și România modernă)*, fapt care l-a consacrat definitiv ca un bun cunoscător al relațiilor dintre România și Vatican.

Om de înalt prestigiu moral și intelectual, Ion Dumitriu-Snagov a fost o victimă a regimului comunist din România, care l-a întemnițat politic. A părăsit definitiv această lume lăsând neterminat un important studiu despre manuscrisul *I consigli di Neagoe Basarab al suo figlio Teodosio (Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie)*, la care a lucrat în ultima parte a vieții.

Capitolul 1

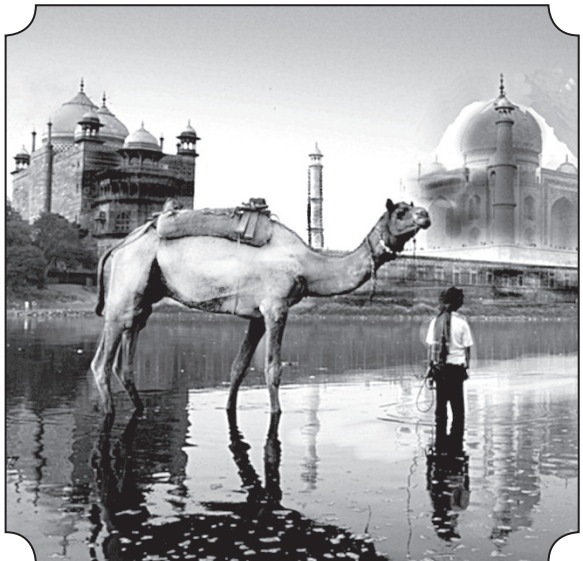
CINE EȘTI TU, INDIA?

Feerie și adevăr

Liniștea Oceanului Indian se resimte uneori peste tot uscatul – o oglindă din care n-ai cum citi nici ziua de ieri și nici pe cea de mâine. Ea te cuprinde într-o submersie unde se-nchid înțelepciunile lumilor de rătăcitori cu un singur capriciu: iluzia, și de zei cu o singură rostuire: neființa. Dintre rătăcitori și zei pornește marșul acut al unor seminții colosal de fertile, pe magistrale cu un singur țel: ființa, și cu un singur avatar: cunoașterea.

India a aprins imaginația nu ca ecou al unei țări sau populații, ci al unui ocean de lumi spre care Europa a continuat și continuă să-și trimită sonde statistice fără să ajungă la o cunoaștere metodică definitivă. Standardizarea tehnică ricoșează în realitățile Ei necuprinse, cu toată atragerea în contemporaneitate. Ea adună în zăgazuri de apă și uraniu forțe dinamice inestimabile, cum tot inestimabile îi rămân barajele în care milenii i-au adunat sufletul, o uzină pentru care timpul și spațiul au rămas cel mult combustibili.

Omul contemporan, campion al cifrelor, exprimă câteva coordonate simple: locuitorii Indiei, dacă s-ar lua de mână, ar ocoli de douăzeci de ori ecuatorul! Excedentul ei natural va realiza în 1975 peste 650.000.000, iar în 1985 peste 880.000.000 de locuitori, dacă sterilizările și măsurile anticoncepționale nu vor stăvili această explozie demografică! Până atunci însă, dacă ar porni spre Paris, atunci când primul indian ar ajunge la Turnul Eiffel, s-ar afla înșirați de-a lungul drumului 9.660.000 la un pas unul de altul, iar la Cap Comorin ar aștepta, gata de plecare, alți peste 500.000.000. Numai excedentul anual ar alimenta convoiul fără să se simtă lipsa celor plecați de la picioarele lui *Shiva!*...

Și totuși, Europa nu se cutremură. Nici America, cea obișnuită cu bugetele miilor de miliarde de dolari! Teza lor este a înscrierii „bătrânei” Indii în rândul statelor nedezvoltate industrial, păstrându-i cultura, prin panaceul sanscritist, drept matcă în genealogia culturilor indoeuropene. Și, cum trecutul se pierde în necunoscut, imaginația caută să-i completeze și întregii Indii o haină anistorică, de cele mai multe ori improprie, de cele mai multe ori încercuită cu haloul unor mistici și practici de un ocultism pe care nu-l „explică” decât yoga, o gimnastică drastică „redescoperită” ca un elixir contemporan. Dar dincolo de Veda-e? Dincolo de acest *a* la care am fost deprinși să jalonăm India? Și de ce totul sanscrit? Și de ce yoga?

Cercetând Veda-ele, fie și la distanță de Cap Comorin, apar „oamenii din rasa lunară”, „fiii Lunii”, care au îndurat soarta învinșilor, a celor din afara dinastiilor „solare”: acei dravida, punct de plecare pentru terminologia ulterioară a dravidienilor, tamili după numele lor adevărat, evoluând de-a lungul istoriei, cu existență preariană într-o diseminare largă în jurul Oceanului Indian. Acelor populații care azi numără, numai în republicile indiene Andra-Pradesh, Mysore, Kerala și Tamil Nadu, peste 120.000.000 de suflete.

În liniștea oceanului, tălăzuirea cugetului este parcă mai vijelioasă. Încordându-se să pătrundă necunoscutul, fruntea încinsă de caniculă caută „oamenii din rasa lunară”. O simt fierbinte, străbătând înțelesurile zilei cu forța cu care mă obișnuise avionul, acel Boeing 707, mesager zilnic al Indiei pe axul Sidney - Djakarta - Kuala-Lumpur - Madras - Roma - Paris - Londra - New-York.

Plafonul holului din Oceanic Hotel este o vatră de cămin a Madrasului – cel mai mare oraș din sudul Indiei, unde își dau întâlnire țărâna și Supracosmosul, fiindcă, după ce Soarele își despletește razele în apa oceanului, valurile mi le întorc din adânc sub forma a mii de reflexii aurii, sfâșiate, aici, deasupra creștetului. Așchiile lor tremură mărunț și strălucitor, preface aurul cerului într-un ghem vinețiu și din ce în ce mai întunecat, ca să explodeze-n cercuri voltaice și să-l învolute în ochiuri portocalii. Antilope saltă dincolo de verdele lianelor – șerpi, elefanți însângerați luptă cu balaurii din adâncurile apelor – crocodilii, pești împovărați de trene argintii și roz descoperă sâni nimfelor din miazăzi. Toate se perindă pe o rogojină de lumină cu împletiturile lumilor trecute ori care au să vină... Într-un desiș frunzos, pantera trece fără umbră de zgomot și razele scăpate printre crengi aprind sori în petele blâniei. Cu mustățile ei, eleganta fiară adulmecă aromele cărnii.

Natura pare un uriaș computer angajat în calculul infinitului și poartă-n rețele sângele electronic al sorții. Valurile răsfrâng în plafonul holului suita culorilor sfâșiate; pantera face un salt de proiectil și rage să spargă umbrele: șarpele se încolăcește pe picior și nu-l mai poate desprinde. Cu nicio zvârcolire! Șarpele este cerc de piatră și pantera un diavol turbat. Singur, veninul jivinei coboară pașnic în fibrele trufașului felin...

Din adâncurile oceanului se ridică limbi de cenușă și se întind pe prunduri de mărgăritare. Degete de mărgean prefiră spuma valurilor, rămânând schelete însângerate înălțate spre nori. Limbile cenușii prind reflexe roșcate și crocodilul se mișcă greoi printre movile de nisip. Nici ceafa de balaur și nici etichetele cu evantaiul lor puhav nu-i dau animalului arama pe față! Numai când rânjetu-i fioros descoperă dinții de ferăstrău, recunosc spaima-spaimelor, balaurul semănător de groază prin toate evurile și la toate popoarele.

Plafonul din holul hotelului tremură sub franjurile curcubeelor. Și orice mișcare sau nemișcare de-aici, din universul covoarelor și al fotoliilor, se transformă într-o submersie prin oceanul culorilor: omul de la *Reception Service* este un delfin sensibil la lumină și sunet, iar indianca cu sari de voal albastru evoluează într-o maree de halouri.

... Prins în jocul culorilor, uitasem cu desăvârșire de lumea din afară. Unde este orașul? Ce este afară, dincolo de mirajul celor câțiva metri pătrați de plafon?

Afară?! Sfidează întrebarea briza ventilatoarelor pornite în piruetă fără sfârșit. Afară lumea foiește pe străzi: negustori de betel, tigăi cu kabab și koftale (un fel de fripturi și chiftele), ricșe, taxiuri, autobuze, șantieri cu furnicare de hamali în șiruri nesfârșite – purtând pe cap cămăși, pietre, saci sau ligheane, metalurgiști în topitorii sau mecanici de precizie, astrologi, fachiri, gânditori despicând cugetul, savanți în laboratoare, vrăjitori, rățăcitori, cerșetori cu cele mai variate jelanii, leproși, contemplatori... și, la tot pasul, oameni culcați la umbră, tarabe cu băuturi din coca-cola, mango, sifon: calde, parfumate, leșioase.

Și iarăși tarabe – întinse pe trotuare – cu papuci, sandale, oglinzi, brățări, horoscoape, nasturi, curele, cărți vechi de aventuri, alune, cocoloașe dulci de jelabies. Reclame cu litere din fluturași sticloși, oglinzi, baloane ridicate la sute de metri cu reclame pentru țigări; pe trotuare, pete sângerii – scuipatul consumatorilor de betel.

Și iarăși tarabe cu miniaturi: zeul *Shiva* din bronz, din alamă, din aluminiu, din os, din corn, din fildeș, din plastic, din argint, din celuloid, din aramă, din dorințe, din necazuri, din blesteme, din...

Dincolo de holul hotelului, vacarmul. Aici, liniștea și fantezia culorilor. Indianca din fotoliul alăturat pare abătută. Ne dăm în vorbă și aflăm că este venită dintr-o călătorie de la Kashi. Caut localitatea în memorie, fără să-i găsim confirmarea geografică.

– Kashi?, întreb eu nedumerit.

– Numele vechi al Benaresului!, completează tânăra, însoțindu-și vorba cu privirea fixă a ochilor mari, codați, strălucind într-un amestec de albastru, verde și cenușiu, ca o frântură din plafonul holului. Sunt cinci ani de când am intrat în Templul Meenakshi din Madurai și m-am legat! M-am jurat să nu mă apropiu de nicio floare de lotus până n-oi merge la zeu, la *Shivalingam*-ul din Kashi: acolo a primit înțeleptul Turuvasamuni lotusul auriu din mâna lui *Shiva*.

– Și de cinci ani aștepti?!

– Nimic nu-i de mirare, *Sir!* Ce sunt cinci ani? Ți-amintești de elefantul alb al lui *Indra*? El a așteptat o sută de ani! Ochii indienei devin din ce în ce mai cenușii: Elefantul, *Sir*, o sută... pe când noi, noi n-o să-i călcăm divinele urme niciodată!

Ultimul cuvânt îl investește cu atâta gravitate că parcă-n jurul ei se adâncesc ape și-i aruncă valuri violete peste sari.

– Mai am... m-am mai legat cu ceva, *Sir*: în fața lui *Nandin*, zeul-taur... Dar până mâine, numai până mâine. Nu-i așa că nu-i decât o secundă până mâine?! Da, *Sir*, peste o secundă voi fi la Kashi, Cetatea de Aur, Kanceepuram.

Tânăra se oprește brusc. Numai coada ochiului ei mă urmărește – țintă nemîșcată. I se pare că a fost prea deschisă în mărturisiri?

– N-ați fost la Kashi, *Sir*? Păcat, trebuie! Deși cu voi este altceva! Ba nu, este același lucru, numai să credeți în El. Sunt urmele unor lucruri și locuri pline de minuni, *Sir*. Nu credeți? Nu? Ba da, *Sir!* Au fost: trei saloane, trei galerii, trei câmpii, patru tronuri, cinci copaci, cinci lacuri, șase păsări, șapte pietre, opt bălți, nouă pietre, nouă dumbrași, zece săli și unsprezece fântâni!

– Minuni, *Miss?*, întreb cucerit de barocul originalei serii aritmetice.

– În primul salon îți vedeai tații din viețile anterioare, în al doilea mamele și în al treilea toate cunoștințele. Să nu mai vorbim de cele șapte pietre, cu puteri recunoscute de toată lumea! De ce te uiți așa, *Sir*? Nouă am zis, nu? Uite: una-i prefăcea pe oameni în *deva*, zei, alta neutraliza veninul șarpelui,

a treia dă puteri miraculoase, alta învia morții, a cincea judeca drept neînțelegerile, alta vindeca lepra, alta lipea organele fracturate, alta ștergea păcatele și a noua...

– Dumneavoastră – mă scuzați că vă întrerup, intervine hotelierul – sunteți doctor, Miss?

Indianca se ridică și mă obligă la același gest în fața necunoscutului.

– Dacă-mi permiteți, explică stânjenit bărbatul, avem la camera 104 un bolnav. Pare grav..., dificil.

Tânăra femeie stă în cumpănă.

– Să mergem!, hotărăște totuși.

Hotelierul însă n-o urmează:

– Este dificil, Miss! Este un brahman și nu permite decât...

Sari-ul femeii bate în spectru de roșu-cardinal și ea, după o vagă ezitare, îi taie vorba:

– Se poate: și eu sunt brahmană.

Ne salutăm cu palmele la frunte și rămân singur sub capriciul culorilor din plafon. Mai am o jumătate de oră până la plecarea spre Cap Comorin. Dar la puzderia mea de gânduri s-a mai adăugat unul: doctorița brahmană.

În fotoliul ei, a rămas să-mi țină tovărășie o carte cu coperte galbene: *Tiruvilaiyarpuranam* (Istoria legendară a jocurilor lui Shiva), opera lui Perumparrappuliyur Nampi, scriitor din secolul al doisprezecelea. În primele pagini găsesc poemul în care *Indra* este iertat de greșală. Ceva mai departe dau de „divinele urme” ale elefantului alb, iertat și el de păcat. Poate că am făcut cea mai mare neleguire din viață, poate că m-am eliberat de povara unor întrebări care m-ar fi urmărit tot restul zilelor – nu știu! – dar m-am lăsat atras de carte, am scos caietul și am copiat:

„Învingător împotriva *asura*-șilor, ființe demonice, *Indra* n-a reintrat triumfal în cetate, călare pe *Airavata*, elefantul său alb. Printre *deva*-și, ființele celeste devote, ce au venit să-l primească, *Turuvashar*, înțeleptul, i-a înmănat lotusul auriu și plin de parfum – așa cum împodobise creștetul Stăpânului Atotputernic. Orbit de mărire și victorie, *Indra*-trufașul a primit darul cu o singură mână și l-a așezat pe capul elefantului. Animalul l-a aruncat la pământ și l-a sfărâmat sub picioare.”

Mânios, *Turuvashar* l-a înfruntat:

– Subjugat de gloria cu care *deva-șii* te răsfață, orbit de averi, averi pe care adevărații înțelepți le-au disprețuit întotdeauna, tu ai îndrăznit să-ți schimbi singur soarta. Ai prețuit darurile *deva-șilor*, dar n-ai dat nicio atenție lotusului ce-a împodobit bucelele zeului; l-ai luat numai cu o singură mână și ai lăsat elefantul să-l calce în picioare. Oare-ai uitat că toată puterea ta, înaintea căreia se închină azi *deva-șii*, este datorată Stăpânului care-a băut otrava lui *Vasuki*? Să-ți

sfârșame capul în bucăți arma oricărui rege din dinastia *Pandiya* a pământenilor și elefantul tău alb, cel cu patru colți, să se sălbăticească!

Ascultând blestemele, *deva-șii* s-au îngrozit și i-au căzut la picioare. Ei au început să-l adore, rugându-l să se înduplece. Și *Turuvashar*, îngăduitor, a zis:

– Ceea ce trebuia să ți se abată pe cap – să-ți îndure diadema, iar elefantul alb să se sălbăticească și să ispășească o sută de ani în rătăcire!

Și albul *Airavata* a părăsit lumea *deva-șilor* și a coborât pe Pământ. El a devenit negru și sălbatic și a început să colinde pădurile alături de alți elefanți...”

– Îmi permiteți, *Sir*?, mă întrerupe hotelierul. *Miss* trebuie să rămână lângă bolnav și trebuie să-i duc cartea.

– Dar *Airavata* și sfârșitul povestirii?

Hotelierul zâmbește cu aerul nevinovatului.

... Fruntea mea, spuzită de caniculă, visează „oamenii din rasa lunară”. Se sparge parcă în încordarea de a pătrunde...

Îi întind cartea.

– Știți, *Miss* – am aflat – nu este medic, șoptește el, este doctor în filosofie: Doctor Radha Maya Parakash. A început medicina și a fost patru ani studentă, dar tatăl ei nu i-a permis să termine: un brahman, nici ca medic nu are voie să vină în contact cu cei nedemni de a fi atinși, intangibili. El nu se poate atinge de nedemni, de cei fără drepturi la viață socială, de cei aflați în afara castelor.

Vorbele lui căpătau o rezonanță acidă, totul petrecându-se repede, dar cu cinismul necurgerii timpului...

Capitolul 2

NUDA

Made in India: curry and sari

Nu aveam de loc emoție trecând peste podul Kodambakkam. Am descoperit gara, apoi, prin pământul palmierilor, am căutat să zăresc vila albastră; dar n-am reușit. La capătul podului am făcut la stânga, pe sub ciorchinii cu banane cât știuleții de porumb atârnați de oblonul negustorului, și m-am oprit la chioșcul cu răcoritoare (e practic să te ai bine cu cineva de pe stradă când mergi la o femeie, chiar dacă prietenia s-a legat într-un cadru academic).

Câțiva ricșari m-au acostat pe rând, cu perseverență: „Free, Sir!”, „Please, Sir!”, fiecare fiind convins că precedentul nu m-a întrebat destul de politicos. Nu mă îndoiesc că oricare dintre ei m-ar fi lăsat direct la vila unde se mutase Radha de câteva zile, dar, alături de contemplatori și cerșetori, ricșarii mi-au lăsat întotdeauna o cocleală pe inimă. Nu-i vorbă de ricșarul cu motocicletă și nici de cel cu tricicletă. Nu!... Pe cal, călăritul îți dă agilitate; pe elefant – siguranță: pe cât de greoi, trompa lui fulgeră orice cobră te-ar ataca! Pe cămilă – rezistență: oricâtă arșiță, gâtul ei te-mbie spre răcoarea speranței. Ricșa manuală îmi dă însă senzația de încălecat, nu de călăreț. Transpir numai la vederea aceluia baldachin galben tras pe roate de „șobolanul” negru gâfâind sub povară. Și nu-mi vine să cred că, totuși, din spița lui se trag cosmonauți și pontifi.

Niște instalatori întind fire de telefon pe stâlpi; o saca scârțâie cu plânsset de osii după cum pășește boul cocoșat din jug – este și el un fel de ricșar, blestemat să care apă: darul pe care aici *Brahma* îl lasă în ploi de peste doi metri pe metru pătrat.

Pe stradă stau culcați harijani, la umbra colibelor în care intră de-a bușilea, cu pereți de pământ de aproape un metru, peste care se înalță acoperișul – o sărmană căciulă din frunze de palmier. Țuguiată și rară, căciula asta n-ai s-o vezi niciodată singură: se-arată întotdeauna o pădure de căciuli, printre care viermuiesc copii, câini, pâraie de mocirlă, femei nepieptănate sau tunse în penitență. Cele mai înstărite colibe au o mică prispă cu acoperișul pe bețe; dinaintea ușii și pe pardoseala cu piatră, cineva stă la taifas. Și cel puțin o latură a „casei” este plină cu turte de tizic, puse la uscat, până când balega se desprinde singură și decade-n... combustibil pentru „bucătărie”.

Întreb pe unul care-și aprinde țigara:

– *Akbarabad Street?*

Omul n-are timp de mine: nu-i ia foc tutunul și suflă-n vârful țigării. Pufăie de câteva ori învingător și mă privește. Repet numele străzii:

– Akbarabad!

Indianul face un semn mișcând din cap și înțeleg că am greșit adresa. Mai spun încă o dată numele străzii și încă odată, fața lui impasibilă nu-și clintește un rid: se mișcă lateral de câteva ori și se oprește. Trebuie să-și reia pufăitul – ce-i pasă lui că eu îi fac prima vizită prietenei mele Radha Maya Prakash, profesoară la Universitatea din Madras, că aveam să trec pragul casei în care foșnesc numai mătăsurii și adie zefiri de santal? Mă bucură însă gândul că, în camera răcoroasă, ea mă va privi luminată de clipa revederii și că am să-i prind ghirlanda cu flori albe în părul de culoarea penei de corb. Niciodată până acum n-am fost numai noi doi, singuri. Și degetele mele vor trece atât de aproape de obraji și genele ei...

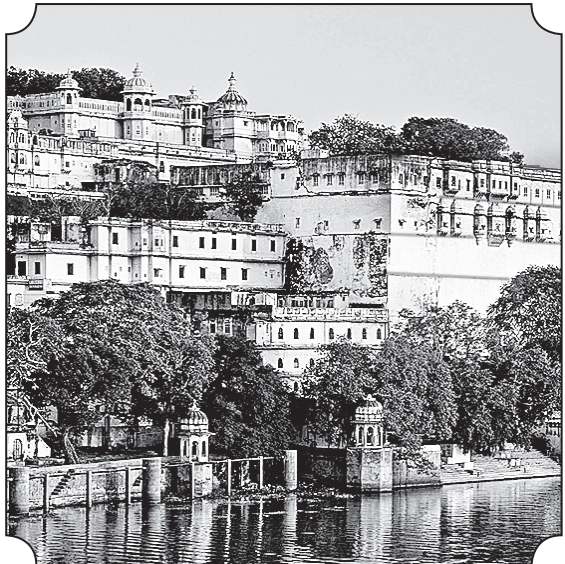
Strada s-a limpezit de colibe și a început alinierea vilelor. Abia acum m-a cuprins neliniștea să descopăr cât mai repede numărul patru. Pe dreapta, prima curte are grădină cu podoabe de decor cinematografic și un templu mic, mic, o bijuterie de piatră. Pe stânga, două vile albastre, din care mirosul de vopsea proaspătă încă n-a dispărut. Linia lor înscrie în arcadele palmierilor jocul culorilor vii de relief butaforic. La balcon, sus, se agită cineva și o floare zboară spre mine. Până la etaj, patru-cinci uși se tot deschid și capete de copii și femei chicotesc vesele.

Radha mă primește încurcată din cale-afară. Intru și, ca la orice casă nouă, ating pragul de sus. Dau să-i prind ghirlanda în păr și-mi pare că Fidias m-a învoit să mângâi marmura Venerei. Tremurând, indianca ridică ochii spre mine:

– Ești... Se oprește cu senzația sufocării. Ești... prima ființă care-mi intră-n casă.

Pe măsură ce vorbește, aduce a păpușă de ceară care se topește la flacăra. *Mukkuthi*-urile – cerceii de nas – sclipesc cu rubinele lor ca două boabe mari de sânge.

Îmi ia ghirlanda, fără să mă lase s-o ating de părul ei, și o pune la gâtul lui *Shiva* – veche statuie din bronz, așezată într-o firidă luminată electric. Realitatea sau închipuirea, nu pot spune care dintre cele două, au dat momentului o atmosferă de ritual.

Ventilatoarele primenesc aerul cu elicele lor docile și-mi amintesc de legea elementară a buneii ospetii: când îți vine un alb în casă, pornești ventilatorul înainte să-i deschizi ușa. În amfore, bețișoarele parfumate ard încet, deșiră un fir de fum alb, minuscul rug de jertfă sub portretul mamei. Parcă, în afară de emoția persistentă a Radhei, toată casa trăiește o clipă de sărbătoare. Dar nici stinghereala aceasta nu rămâne nemodificată, când, sub o baghetă nevăzută, siguranța îi revine în calmul vorbeii judecate:

– Credeam că te-ai supărat!, zise ea. Așa-i la noi: când intră un alb într-o casă, la o familie, este eveniment deosebit și ies toți să-l vadă. Este un obicei rău, dar nu-i jignitor. Ce nu-i privit cu simpatie este vizita unui alb la o indiană – mai ales atunci când este singură. Ei nu știu că ne-am cunoscut de fapt la lucrările Academiei.

Era cumva aluzie la stângăcia mea? La faptul că trecusem „nepăsător“ peste ocazia primei noastre întâlniri?

Înțelesesem că prietena mea indiană datorează anilor de studii de la Paris, Londra și Roma libertatea discuțiilor cu bărbații, performanță încă greu accesibilă femeilor de aici, dar, oricât ar fi aprofundat Occidentul, se vedea ușor ce tribut mai plătește încă Indiei. Și acesta, tributul, este și al brahmanului cașmirian, tatăl care i-a dat dârzenia, și al mamei tamile care i-a lăsat în moștenirea de sânge a zeitelor sudului o senzualitate de calină frenezie.

– Aici este holul, pornește ea expeditiv prezentarea apartamentului; aici câteva scaune și o masă; acolo bucătăria; dincolo dormitorul.

Nu știu de ce, dar, cu toate că deschisese ușa dormitorului, eu am luat-o spre bucătărie. Mi-au pornit pașii fără voie. La ușă, m-a oprit:

– Știi, John, indienii... nici ca soți nu se-amestecă în treburile bucătăriei!

Somația era aspră, întărită de tradiția peste care nu mi se permitea să trec.

– Atunci?!, ridic eu din umeri. Și-mi vine-un gând de rugămintă, ca paiul pentru înecat: Din prag, cel puțin...

Deschid ușa și-mi arunc privirea peste „utilajul“ culinar, aproximativ același la orice latitudine: mașină de gătit, de spălat, aspirator de praf, cuțite, oale... În colț văd însă o laviță de beton cu râșniță și un pisălog cât căpățâna de zahăr.

– Pentru măcinat...

– Ce s-ar putea „râșni“ între pietroaiele astea?, întreb eu.

– Ceapa!, răspunde ea ca să-mi taie nedumerirea descifrată pe față. Și, dacă ești econoamă ca mine – se alintă Radha – nu cumperi *curry*, ci îl prepari singură, proaspăt. Se linge ușor pe buze și-mi adaugă, recitativ: șofran, chimen, coriandru – câte-o linguriță cu vârf; cardamom, fenicul, piper de Cayenne, nucșoară – câte-un vârf de cuțit; puține cuișoare, boabe de muștar și de mac și... gata! Orez subțire, subțire, lung în bob, dulce sau în ulei cu *inghi* (ghimbir), puține *oruhai* – un fel de murături, *pappadam* și...

A închis ușa și m-a îmbiat spre dormitor.

– Și... ce, Radha?, insist totuși spre a primi un răspuns.

– Și este imposibil să n-ai un soț mulțumit!

Ne așezăm pe canapea: eu cu ochii la interiorul, căruia perdeaua de voal îi dă tremurări de safir, ea căutând probabil să-și reîmprospăteze vreo rețetă. Mă fixează cu privirea:

– Spune-mi, John, cunoști bucătăria indiană? Este artă culinară de rafinament rival cu cel de pe malul Senei sau Yangtze-ului!

– Flămând de pe drum – îmi amintesc eu prima zi în Madras – am intrat în restaurantul hotelului ca un lup. Era o vioiciune deloc zgomotoasă! Ca acum văd chelnerii: eleganți, cu cămăși și turbane albe ca laptele, alergau desculți printre mese. L-am consultat pe unul și ne-am înțeles de minune. „Pappadam” – laudă el. Gust: o turtă albă, pufoasă, aducând a polistiren expandat. „Curry and rice with inghi” ... Am luat pocalul cu supa roșcată și am început asaltul. O lingură, două, trei – merge! N-are niciun miros – mi-am zis, dar este mâncare, are principii alimentare și deci este nutritivă!... Nu știu câtă zeamă din *curry* mai aveam în pocal, dar am simțit că se lasă dușumeaua cu mine și din cer se slobod trăsnete de ardei pe gât. O beție de mirosuri mă amețea într-o vâlvătaie unde mă pregăteam să explodez cu toate jărăgaiile din lume. Eram în ghearele artei culinare indiene!

Radha se ghemuise pe canapea și leșina de răs.

– Și ce-ai făcut?, întrebă printre hohote.

– La noi, iuțea ardeiului se stinge cu vin, cu coniac!...

– Și?

– Am cerut, dar ... este prohibit! Măsură bună, mi-am zis, dar ce fac oamenii cu beția asta „culinară“?! Mi-a fost rușine să-i reproșez ceva chelnerului. Am lăsat orezul, care putea să-mi ascundă alte surprize și am început – cu precauție – să mănânc pește prăjit. Peștele este pește peste tot în lume! N-avea niciun miros. Și m-am gândit că mă scapă cumva și de necazul cu „supa”: îmi spală limba, schimb conținutul stomacului... Era o afacere și începusem bine. Însă, de! Așa este omul! N-aveam experiența cu *curry*? Cine m-a pus? Ce-a putut să iasă din peștele ăla, nefericită fie clipa când m-am încrezut în dihăniile mărilor – este dincolo de închipuire. Ce „rafinament” a putut să-mi iasă pe nas!...

Radha nu mai contenea cu hazul și mă asculta „în rate”. Apoi încercă să mă consoleze:

– Am pățit-o și eu odată. Altfel, nu chiar așa picant, dar am pățit-o: când am ajuns la Paris, pe aeroportul Orly, era zăpadă și un ger nemaipomenit. Eu – în *sari*! M-au înfășurat piloții în pățuri și așa am mers în oraș, unde mi-am cumpărat pantaloni de flanel. Am pățit-o atunci mai rău ca tine: cu public!

– Cu pantaloni, tu?

– Da, ce te miră, John?! Pe sub *sari*! Da! Iar la Milano am crezut că mor

de foame cu nesuferitele alea de *spaghetti!* Obiceiuri, John... Curiozități ce apar pe orice meridian.

– Radha, intervin eu, spune-mi: și tu mănânci cu degetele din farfurie?

A redevenit serioasă:

– Curioși sunteți voi, albi! Alergați toți după igienă și vă mirați de acest obicei foarte igienic: degetele nu te lasă niciodată să arunci în stomac alimentele mai fierbinți decât suportă trupul. Pe când voi, cu „instrumentarul chirurgical“ de linguri și cuțite, băgați pe gât ca-n vulcan!

Îmi priveam gazda și, prin pânza aeriană de zamfir, o vedeam căutând cu degetele în farfuria și, peste strălucirea obrazului, părea că are sos cu iuțea de *curry*. A adus o tablă de șah cu piese din fildeș și o farfurie cu *jelabies* – prăjitură care se mănâncă învelită cu foiță foarte fină de argint. Și m-a pofțit:

– Este dulce, de la o indiancă... ardeiată! Și să nu uiți că mâncărurile noastre sunt toate excitante. Adică, pe lângă saturația digestivă, arta este să aibă și un efect senzual.

Mi-am amintit că o îmbiere asemănătoare mai auzisem din gura unei călugărițe pentru dulceața de nuferi galbeni, cu ani în urmă... Și m-a fulgerat un gând: să fie oare un caz de transmigrație a spiritului (de la călugărița ortodoxă la profesoara indiană și invers?), așa cum pretinde Radha? O urmăresc cum, la fiecare pas, *sari*-ul îi dă relief coapselor.

– John, mă ispitește Radha cu interes, te-ai întrebat tu ce-i atrage pe bărbații noștri la îmbrăcămintea femeilor?

– ?!...

– N-ai înțeles! Uite: la voi, bărbaților le place să vadă picioarele femeilor.

– Da!, confirm eu din toată inima, regretând că *sari*-ul îi cade până în pământ și nu-i pot zări decât vârful degetelor.

– Ei, dar la noi?

Ecuatie grea – cântăresc în minte și caut un răspuns.

– Mulajul *sari*-ului pe șolduri, pe coapse... completez eu, și-mi făcea impresia că *jelabies*-ul începea să-și facă efectul afrodisiac.

– N-ai ghicit!, râde ea provocator. Uite – și sare de pe canapea drept în picioare, să-mi arate mai bine torsul! Vezi tu bucata asta goală dintre „fustă“ și săni.

– Da, e...

Da, un tors viu, este mai atrăgător decât orice marmură! O marmură ciocolatie, strânsă-n talie: baiaderă desprinsă din vestitele 108 *karana*-e...

Radha însă n-are de gând să mă slăbească.

– John, tu știi cum se îmbracă un *sari*?

– ?! (Lovitură de box nepermisă, sub „centură“)

– Te-ai gândit cum așază o femeie pe ea opt metri de pânză? – și Radha cântărește în mână mătasea.

Tot ce m-am întrebat, încep eu o impertinentă mărturisire, e... cum se dezbracă o indiancă.

Simțeam că mă roșisem tot și-i așteptam răspunsul cu nerăbdare.

– Trebuie să știi, îndrăznețule, că cine dezbracă o femeie este pedepsit de *Krishna*! N-ai văzut piesa lui Bharati, „*Panchali Sabatham*“?!

– Pedepsit?!, exclam uimit și vinovat totodată că n-am reușit să cuprind elemente artistice din abecedarul literaturii tamile moderne.

– Ai fi văzut cum moare Duryodhana, unul dintre personajele centrale ale piesei! Îl omoară *Krishna* pe loc! Radha mă fixează și dă drumul altei săgeți de râs: Se vede că ești fricos! Îl omoară când o dezbracă... în public! În public, auzi? Însă – fie! Trebuie să te „apăr“ de orice eventualitate, să nu intri în păcat. Ei, îți arăt eu cum se dezbracă o femeie!

Și începe să-și desfacă rotocoalele de mătase! Nu spun ce simte cineva în clipele acelea, fiindcă este un amestec de plăcere și inferioritate. Așteptam s-o văd goală, fără niciun fald de mătase, așa cum ea se grăbea să se arate singură. Mijlocul i se frământa felin, pieptul tresărea să iasă din strânsoare; șoldurile grăbeau spre dezgolire cu salturi iuți și palmele se arcuiau ca un dans al șerpilor. Metri de falduri se adunaseră la picioarele ei goale, cu *anclote* – brățări groase de aur – pe glezne.

– Asta-i!, anunță ea. Și rămâi în bluză și jupon.

– !!? (Stupoare pe fond de cacealma.)

– Păi, cum?!, râde ea înțepător. Nu-i destul? Numai costumul de *Rajputana* se poartă de-a dreptul pe trup; chiar și fără pieptar...

Și, probabil văzând dezamăgirea mea, ori necăjită de ineficiența *jelabies*-ului – nu știi! – începe demonstrația invers: îmbrăcatul. Vorbește acum rar, cu pauze, și potrivește cutele dinaintea

pântecului, apoi pe umăr prinde o broșă masivă cu un topaz cât oul, se uită în oglindă, apoi ia din nou șalul în mână și vine lângă mine:

– Acum, spune-mi: ai să știi și tu să-nveți o româncă să poarte *sari*? (Aici pune unghia arătătorului în strungăreața dinților și se gândește puțin.) Sau în România, se nasc numai bărbați?

... Pantera pășește la fel de lin și, prin aerul de zamfir, două lumini de fosfor pâlpaie neconținut.

De ce-aveam eu până aici impresia că sunt un bărbat dezghețat?! Despre toată vizita, n-am reușit să trec în carnetul meu de note decât aceste rânduri, pe care le transcriu aici:

„Am discutat despre artă culinară și modă. Apoi ne-am pregătit să mergem la Raja – vărul ei. Casă modernă, interior de cochetărie orientală. N-are pat. Baiadera asta doarme pe un covoraș din frunze de bambus – o rogojină subțire. Pe saltea doarme «rău» și se trezește «obosită!» Nu m-a lăsat să stau și eu culcat, să-nțerc «odihna». M-a consolată:

– Poate altă dată! Poate...“

Magia străzii

Cu autobuzul numărul 5 am trecut pe lângă *Loyola College* și Centrul antituberculos, am ieșit în *Mount Road* pe lângă *Connemara Hotel* și am coborât la statuia lui Annadurai, popularul conducător politic al țării, cu vocea și gesturile lui Demostene, oratorul. Prin pasajul subteran, am ieșit spre piață, trecând din răcoarea pământului în cuptorul soarelui. Trotuarele sunt ticsite de oameni și de mărfuri întinse de-a dreptul pe jos. La un colț, câteva femei, cu legături de pânză peste gură și nas, se caută-n cap de păduchi. Radha-și aduce aminte că mi-a povestit ce vom vedea la *Mahabalipuram*, localitatea unde s-au conservat opere de artă arhitecturală și sculpturală din secolul al șaptelea d.Hr., printre care și un grup de două maimuțe într-o scenă de mare afecțiune: despăducheatul. Îi spun că și-n basmele noastre populare există momente când „Ileana Cosânzeana îi căta în cap lui Făt-Frumos“.

– Dar de ce aruncă păduchia jos, pe asfalt?, mă uluiesc de ceea ce vedeam la câțiva pași.

– Sunt credincioși de-ai lui Jaina, fondatorul jainismului, răspunde Radha. N-au voie să omoare nicio ființă. Umblă legați la gură, să nu înghită vreo muscă și să cadă-n păcat!...

Dintr-o altă parte, un copil schilod și o mamă cu un prunc bubos în brațe mă trag de mână:

– *Sir, one rupie!*, cerșește unul.

– *Sir!*... se jeluie altul plin de durere.

Mă întorc spre ei, dar un bătrân întinde cutia de conserve goală și-mi prinde banul.

– *Sir, ten paysa!*

Pe jos, prin foiala picioarelor, se zbate un trup aproape gol, cu capul năclăit de mizerii adunate-n târâtul pe caldarâm.

Duce pe piept o farfurie de aluminiu, în care zornăie câteva monede, și scoate un geamăt sfâșiat de sughițuri. Un altul, schelet cu barbă și turban, cu mâinile sucite și pline de coji roșcate, înaintează sleit de puteri. Toți se feresc să-l atingă:

– *Sir, please!...*

Roată-mprejur, brațe, cutii, bătrâni, copii, ologi, ciungi, suciți, strâmbi, desfigurați. Și o singură vorbă de asalt: *Sir!*

Din mijlocul lor se ridică o mână – un clește de fier, mă prinde de umăr și mă trage silnic.

– *Chalo!*, aud eu vorba de poruncă și mă trezesc despresurat, mergând pe trotuar spre Înalta Curte de Justiție: Radha – îngerul meu păzitor – mă scosese din cerul de mizerie al cerșetorilor care năvăliseră mai repede ca ostașii la comandă.

– Sunt mulți leproși!, mă certă ea. Plini de păduchi. Și apoi curg la nesfârșit.

– Bine, Radha, dar mila?, ripostez energic.

Femeia surâde amar:

– De ce milă? Și de cine mai întâi?

O palmă mai grea nu puteam primi de la nimeni. Iar faptul că-mi venea de la Radha, mă făcea s-o simt cu greutate de tonă! Cum, din lotusul ăsta blând și divin pot să iasă asemenea vorbe?!

– Sentiment minor, John! Sunt atât de mulți, că niciun bogătaș nu-i poate scoate din mizerie. Industria cerșitului este o plagă de dimensiuni geografice. Există chiar părinți care-și mutilează copiii ca să-i trimită la cerșit! Un cerșetor câștigă mai bine decât un muncitor cu ziua!

Descopeream, pe lângă realități surprinzătoare, o Radha-bărbat, plină de vigoarea conducătorilor pierduți în vremurile îndepărtate ale Cașmirului. Mi-a explicat cu răbdare că n-a dispărut nici obiceiul promovat de religii ca, spre sfârșitul vieții, omul să-și părăsească familia și să trăiască rătăcitor.

– Și nu uita că există posibilități să scoată un ban în chip onorabil!, încheie ea: o cută dreaptă îi taie fruntea deasupra nasului și obrazul se profilează pe coordonate dure.

Mă duce spre un bătrân ghemuit dinapoia coșurilor rotunde, niște cutii de nuiele împletite. Îi spune ceva în tamilă și bătrânului îi tresaltă barba de bucurie.

– *Just a moment, Sir!*, mă asigură dânsul, scoțând fluierul de la brâu. Ridică de pe cutii capacele și, înăuntru, șerpilor prind să se despletească din amorțeală: sub lovitura luminii se rostogolesc jivinele întunericului. Un sâșait firav trece de la unul la celălalt și limbile prind să țâșnească, roșii flăcări, spre ochii moșneagului. Fluierul își dezleagă glasul și vraja de cântec începe să adune copii

din cutiile-tezaure. Ochii li s-au fixat pe degetele lui, și carnea lor tresaltă ușor – nuiiele vii, mlădioase. Căpșoarele se învolbură înțepând aerul în tentații de zbor, limbile joacă iar în flăcări și susur. Florile cântecului răstoarnă valuri de apă prin care șerpilor parcă înoată, iar solzii lor sclipesc în talazuri mărunte. Înscriu șerpilor-n dans hieratica țărăni și numai bătrânul îi stăpânește. Buzele lui dezleagă din fluier legăturile firii, și ele tremură în arcurile pline de sclipiri și se lasă desfătate de lumină. Clopoței și lire răsună-n cântecul lui și cazna fiarelor îi dă chip zeiesc. Ochii negri scânteie și șerpilor îi înțeleg porunca: se avântă într-un iureș de ritmuri.

Apoi, deodată, totul devine calm. Degetele lasă să curgă din fluier melodii lungi, calde, și liniștea își regăsește mișcarea domoală, de vatră primitoare: șarpele regăsește pământul și-n culcușul lui își va relua odihna slobozită de trestia împlânzitorului.

Ochiul asistă la baletul șerpilor și trăiește magia sunetului în comuniunea omului cu fiara. Sau miracolul se deșiră din fluierul-zeu și conduce destinele câinii?

– Privește fericirea de pe chipul bătrânului și spune-mi dacă ai întâlnit-o la vreunul dintre conducătorii pământului! Moșul ăsta, cu caierul bărbii rare și colilii, câte zile de foame a împărțit el cu șarpele până când l-a făcut să înțeleagă ritmul mirific al muzicii? Până unde este omul și de unde începe zeul?...

Și Radha este mulțumită: mă ia de braț europenește și plecăm spre *Island Ground*, un fel de Târg al Moșilor. Mă-ndeamnă să-mi pun batista pe cap, să nu-mi facă rău Soarele. Un șir de cocotieri înalți ridică trunchiuri ca stâlpi de beton. Pe sub ei, oameni adunați pâlcuri, stând în picioare sau ghemuiți pe vine, urmăresc un alt bătrân slăbănog cum învârtește un bețișor de bambus cu câteva noduri.

E mai mult decât cald și mai mult decât înșorit. Nu te apasă nimic – este un gol în care se topește totul! Turbanul bătrânului se mărește din ce în ce, crește cât un balon, apoi cât o casă și deodată este cât muntele. Un munte alb sub care el stă neclintit, ca un picior schilav de ciupercă gata să se rupă de povară. Piciorul stă drept. Ciuperca se pierde cu creștetul spre soare. Apoi îl astupă